

ADALÉKOK A 90-ES ÉVEK IRODALMÁHOZ.

— Első közlemény. —

A h.-m.-vásárhelyi ev. ref. főgymnasium könyvtárába, egy egykori kiváló képzettségű megyei tisztviselő *Kaszap Mihály* háza padlásáról, leánya ajándékából, egy nagy csomó kézirat került mintegy öt évvel ezelőtt, melyek közt, egy kis csomóban, történelmi vonatkozásúak is vannak. Ezekből akarok ez alkalommal közölni, mivel e darabokat, kivált a 90—91-diki országgyűlés tanulmányozójára nézve, de általában is, érdekeseeknek gondolom.

Csak kevés szól közülök II. Józsefről; legtöbbször a 90—91-diki országgyűlésről, melynek egyéneit néhol igen keményen megrója, vagy azokat a kérdéseket, melyekről gondolkoznak és határoznak, szabadabb szellemben tárgyalja. Így a magyar nyelv és a vallás ügyét. Utóbbi dologban a papok, — hatalmak, politikai dolgokba is kívánt befolyások — ellen erősen, néha nem irodalmi nyelven is nyilatkozik.

A versek eredetére, szerzőjére vonatkozólag semmi felvilágosítást sem adhatok. Még leírói iránt sem lehetett tájékozódnom, mivel a régi kéz-írások még régebben szereplő egyének előtt is ismeretlenek. E versek közül azonban egy a Mátyási és versci közt (Mátyási József verseinek folytatása. Második darab. Vátzon 1798. 39-dik lap) meg is található »Mentő felelet azon motkolódó Deák Versckre, melyekkel Migos Gróf Fekete János úr Ő Nagysága az 1790-dik Esztendőben tartatott Ország-Gyűlés alkalmatosságával meg-támadtatott« cím alatt. Jegyzetben megemlíti a szerző, a (gyűjteményünkben is meglevő) támadó vers kezdetét (»Tu pice, tu stygiis, tu Fekete nigrior undis« is idézván: »Meg-kell vallani, hogy elmés és jó versek, de mivel igazságtalanok, ezért méltók a meg-vetésre. Virtus et in hoste laudanda.« — De a többi nincs meg Mátyásinál. Alkalmasint nem is egy szerző művei, mit a bennök itt-ott nyilatkozó ellentétes nézet bizonyít; hanem úgy állhatott elő e gyűjtemény, hogy a politikai vonatkozású ismeretes verseket többen leírták s valaki — talán éppen az, a kitől a könyvtárba került — összeszedte. Innen van aztán, hogy némelyik vers két-három különböző írással is megvan.

A kéziratok összesen 16 ívet tesznek; de csak mintegy 12 van beírva, a többi tiszta. Négy különböző terjedelmű darabból állanak, melyek közül három fél-, egy és két íves, a többi össze van varrva. Négy kéz írására lehet ismerni rajtok; az utolsó nagy csomóban 3 különböző írás látható; az első íven levő szép kerek-betűs írás másutt nem fordul elő.

A csomók eredeti rendjét tartván meg, a könnyebb tárgyalás szempontjából számmal láttam el a lapokat.

A 7. és 18. lapokon egy »Credo«-t találunk II. József ellen, mely így hangzik: Credo in unam Domum Austriacam, Caesareo Solipotentem, factorem novi Systematis, Coelestis et Terrestris, et in Josephum 2-dum, qui conceptus est de Francisco, natus ex Maria Theresia, passus sub Borusso, crucifixus in fide, et sepultus in indifferentismo, tertia die post fata Mariae Theresiae descendit in Aerarium, unde conscendit Thronum, ut judicaret clerum et Nobiles Hungariae.

Credo in ejus infidelem Sup. Comitem Nitzkium, introductam Tole-

rantium, Legum eversioem, fundorum Dimensionem, Tributi regulationem, et in fine nullum Successum, sed omnium damnationem (másik változatban: denominationem), et ignem sempiternum Amen.

Szintén II. József ellen szól az az »Epitaphium«, mely a most közlött credo egy másik példányával együtt egy egész ívet foglal el. Teljes czíme: Epitaphium in perennem memoriam Josephi secundi: ¹

Siste paulisper Viator,
Hic jacet is Imperator.
Quis nunc hic erat et qualis?
Solis Hungaris fatalis.
Hic haec hoc Princeps
Rex et nil deinceps
Tollerans tolleratus
Nunquam coronatus.

Vox Blictri quid ergo?
Dicere jam pergo,
Nec spica, nec stramen,
Aliquid est tamen.
Dic, duc, fac ubique,
Plus fecit inique,
Porcorum Siliquae,
Esca sunt aliquae.

Regimen gessit non quale,
Sanctitas praescribit locale,
Ast duxit confusum Normale,
Inductis Praeceptis brutale.
Josephus secundus,
Rapinis foecundus,
Sanctis laetabundus
Nimphis amabundus.

Ax, ix ox, ux, ex
Rex, exlex, nec Rex
Bis septem sunt sex,
Six rexit hic Rex
Princeps pervicax,
Dux inefficax,
Leno perspicax
Nero suspicax.

Normarum corax,
Gemmarum vorax,
Promissis mendax,
Sacrorum vendax.

Amatus onfax,
Nocivus Drophax
Merorum strorax
Errorum Thorax.

In coeno climax,
In Bello limax,
Arcanis ferax,
Hyrcanis verax.
Vanorum capax
In plano cadax,
Cunctorum emax,
Post paulo vomax.

Calvorum panax
Blorum canax
Lenarum sequax,
In Divos loquax.
In clerum pugnax
Vindictis praegnax,
Piorum fugax,
Cum stultis nugax.

Thrax, procax judex,
Infestus codex,
Regnorum vibex,
Virtutum obex.
Nimharum vertex,
Raptorum apex
Hunnorum vertex
Lanonum cortex.

Agnorum porfex
Sphyngis Artifex
Dux, Lalax, Pullex
Mortis supellex
Perversus Prutex
Putens octiflex
Harpax quadruplex
Trebax quinduplex.

¹ A következő latin szövegű versekben a leíró gondatlanságából származó hibák is találhatók, de ezeket javítani igyekeztem; azonban nem mindenütt sikerült. Így kénytelen voltam nem érthető szókat is meghagyni a szövegben abban a reményben, hogy talán más szövegből megmagyarázhatók lesznek. A versmérték hibái kiigazítását nem tartottam feladatommak, minthogy inkább a történelmi érdek, mint a költői becs indított e darabok közlésére. Ez cílöben sok elferdített szó is van.

Morphæus pernox,
Daps Lethi precos,
Haeresum colox,
Nativa velox.

Vis rapax, pollex,
Disruptus Imbex,
Tinx, ajax, murex,
Sic audit hic rex.

Hic multa probavit,
Sed cuncta turbavit,
Foeda confirmavit
Pulchra deformavit.

Et quæ reformavit
Nunquam confirmavit
Infecta reliquit
Ut Brachus (?) obtexit.

Autnum (?) docturus
Specimen daturus,
Aggressus est singula,
Numerare cingula.

Ex qua Numerorum Bulla,
Nec aurea Caroli Bulla
Sed prodivit vestis pulla,
Et pro summa remansit nulla.

Ejusdem suprema novum,
Gallinæ credebat ovum,
Quod sit daturum pullos,
Catones nec non catulos.

Ast ovum hoc putrefactum,
In auras ivit redactum,
Totum factum, nil actum,
De cattulo fecit cattum.

Leges novæ pervetustæ,
Diu stabant ut robustæ,
Quia semper erant iustæ,
Sed per illum sunt ambustæ.
Quod præsentæ Luce duxit,
Lege sanxit et defixit
Si diversum quid edixit,
Rursum illud cras confixit.

Grandem Lupum tunc commisit,
Exteris se dum immisit,
Nam a justis nil remisit,
Belgas omnes mox amisit.

Multa coepit aedificare,
Nemo scivit quid et quare?
Bustum erit an Altare,
Mansit totum Lirum Lare.

Virtus ejus, cape, rape
Monachorum omnes rape,
Velint nolint, sint pro dape,
Non obstante Lege papæ.

Pro Caesaris longa mensa,
Cujus manus huc protensa
Sacra licet fax accensa,
Caesaris sunt ista sensa.

Sanctum clerum sic restrinxit
Zelum omnem his exstingxit,
Quod Appellis more pinxit
Coecum fuit, nec effinxit.

Arrige vi ator hic aures,
Quomodo vexavit curares?
Neronianis suppres,
Diu vexas et obduc nares.

Poenates Orthodoxorum
Sedes Religiosorum
Meretricum fecit Thorum
Theatrumque Comicatorum.

Ordines sacros prorsus abolevit
Templa veri Dei nec mora delevit
Muneribus sacris cassam adimplevit
Sectarum Lollis omnia consevit.

Dixit palam: non cessabo,
Cum Nitzkio omessabo,
Monachorum appexabo,
Ut sit meus vexitabo.

Claustrali proin Thesauro,
Hic Baltasar satur auro,
Aquila vafre pennata
Volavit per cuncta prata.

Sacrorum rapina nil tamen profuit,
Namque male partis se statim exiit
Dum preces in Bella tamqu. censuravit
Fortunæ successum haud vltu. habuit
Victus quippe fuit ppia in praesentia
Abivit prostratus magna cum maestitia
Felix domi factus vicit in absentia,
Tunc vidit quam vana Regu. potentia

Regna prostravit velut vagabundus
Despotica notavit multu. errabundus,
Nil boni retulit, semper palabundus
Credere noluit, quod sit domabundus.
Malos consultores libent. audivit,
Sanis consiliis nunqu. obedivit.
Cum Lusmonib. firm. ius inivit (?)
Adulatoribus honores sancivit.

Quam uxorem prim. sibi Thoro junxit
Tandem et secundam in consorte. duxit
Ex utraque tamen nec Princeps illuxit
Sic istam, ut illam in Feretro luxit (duxit?)
Hungaros ast nunqu. linivit fomentis
Afflixit maximis ubivis tormentis
Ista gens libera per modu. gementis
Rigorem sola scit regis inclementis.

Gentem hanc decuit servare liberam
 Quam bonis orbavit et fecit miseram
 Serius expertus novit belligeram
 Et tamen hanc semper tractavit perperam
 Politiam plenam juribus erexit,
 Homicidas multos, et secum invexit,
 In longum et latum colonos provexit
 Hungarus has strages ipsemet detexit.

Delatores falsos palam aestimabat
 Poenam reis justam passim revelabat,
 Varos projectantes large re fovebat
 Sed optimos quosq. longe removebat.
 Perversum exordiu. sub fine. emendavit
 Quia recognovit male quos amavit,
 Et quod piam matre. factis infamavit,
 Dura Terris lolium pene seminavit.

Novem annis Hungariam,
 Belgium et Transylvaniam,
 Duobus Valachiam,
 Vno turbavit Serviam.

Quadraginta novem annis,
 Quibus vixit longanimis,
 Virus coxit in animis,
 Donec factus exanimis.

Hic ex area Romanorum
 Archi doctor Germanorum
 Exturbator Hungarorum
 Sed protector, scis jam quorum
 Ax, ix, ox, ux, ex,
 Quod Rex hoc et Rex
 Vixit ut vervex
 Jam putret ut pudex.

Requiescat super clivos,
 Cum jam non sit inter vivos,
 Tu vero viator vale,
 Haec tibi fac nota vade,
 Amen.

Vége a 40. lapon van egy *Epitaphium Josephi 2-di.*

Hic situs sum Caesar Josephus nomine tantum
 Secundus, monstra creavi, nutriti, in Vita egi nihil,
 Cujus morientem non penituisset
 Dum Servitutum Europae impotens paro
 Libertatem imprudens fundo,
 Aeternum, Regibus Populis Documentum.

A 19-dik laptól a 23-dikig egy gyűlés van leírva, melyben a görög-
 római mythologia alakjai szerepelnek; de voltaképen némely ezen korbeli
 szereplő egyén van értve, mint a lapok alján meg is van jegyezve, úgy
 hogy talán az egész a 90—91-diki országgyűlés satyrikus leírása volna.
 Az egyesekre nézve, a kik itt szerepelnek, jellemző lehet az az alak,
 a melyben ismeretlen szerzőnk előtűnteti őket s így közlöm az egészset,
 a mint következik.

EPHEMERIDES OLYMPI.

Fautori suo, et Patrono Momo, Risus saluberrimo Deo dedicat Author.

Tu summe humanae salutis Servator, Mome! qui solus ex grege Deorum
 morari in terra dignaris, quive Moestitia saepe confectas nostras vires, unico
 temporis momento restauras, benigno vultu hoc Opusculum meum suscipias,
 velim. Notavi in his exiguis pagellis ea, quae Olympus ad statum Camporum
 Elysior. clarioribus limitibus defigendum decrevit, quae de praerogativis, liber-
 tatibus, et Immunitatibus suis diffusis saepe verbagio disseveruerunt, ea tibi haud
 scribenda duxi, cum optime notum mihi sit. Te Elysaeorum *umbrarum* Liber-
 tates penitus ignorare, atq. hinc multa fore arbitrator, quae Tu terreno assumens,
 et humano sensu incredibilia putabis. Verum habenda tibi est ratio distinctionis,
 homines inter, et has, quarum acta refero, umbras. Caeterum ex ipso textu
 videbis, reculas istas. Tui omnino esse Fori. Et ideo cum adesse nolueris, ea
 spero, libenter et divinitus ridendo leges, *releges*

Fave. Datum in Coelis, Festo Confusionis, seu Calendis Magni Anni
 Platonis.

CAPUT PRIMUM.

Descriptio consessus.

Deorum hic Congregatorum Copia omnis, duas in partes abibat, alibi Majorum, alibi Minorum Gentium Dii Subsellia capessiverant. In ea Olympi parte, in qua Dii Majorem Gentium congregiebantur, absente Jove *Apollo*¹ primum tenet locum, quem Apollinem esse ex sole tantum, quo pectus ejus ornabatur, et amoenissimo raucae vocis sono judicavi.

Pone cum ad laevam, locus vacuus erat, quem pleriq. omnes, quasi Pandorae Pyxis ibi abscondita jaceret avidis solent contemplari oculis.

Infra Apollinem, dextram Palatii partem niger Musarum Chorus replebat, quas inter (nescio quo miraculo) et *Bachum*² vinolento faciei, et rubicundo splendore, et gibbosulum *Aesopum*³ et *Oblivionis Deum*⁴ cum terno aut quaterno Myda, attonitus conspexi.

Harum Capita, acerbo et malitioso vultu ridens, circumvolabat Furia Fanatismi. Ad sinistram vero latus Apollinis primus sedit Cicero⁵ nuperrime inter Deos relatus. Quem enim alium existimabis hominem, qui et Asiaticae garulus sit, et latinam calleat, et res omnes mira celeritate, miroque, ac plus quam Oratorio Ingenii acumine, eo, quo ipse vult, deflectat.

Excipit cum *Mars*⁶ hunc Martem esse, auditu tantum comperi, nullum enim spiritum Martialem, ne armato quidem oculo detegeres.

Continuabat immediate seriem *Harpocrates, Silentii Deus*⁷ Conscientiae Fluctibus agitato, deest in anxio pectore vox, qua muta contagione Martem etiam infecisse videtur.

Nunc ridebis, et licet rideas, quem putas enim Harpocratis latus stipare, Mehercule! is *Cerberus* est⁸. Facies quippe ejus canina, et nullius cum *lingua* sit potens, latrare videtur. Audivi saepe Deos eum Janitoris nomine compellantes Janitor autem Inferi, Cerberus est.

A dorso ejus, sub illius veluti Custodia excubans, sedet *Pluto*⁹ nigra veste et squallido vultu. Circa illum *Cerberunculus*¹⁰ oberrat, digna Parente soboles! Huic id inest Notabile, quod quemadmodum Aurum nigrescit a Sulphure, ita iste, quasi Mercurii, Metallum auro oppositi Magazinulum quoddam Inferni sulphureo fumo sit dealbatus.

Sequebatur *Pallas*¹¹ quamvis virili sub amictu, sagaq. et galea degens, elucescebat tamen animus muliebris, nulla in re firmus. Et licet pingvi huic Minervae scientias omnino deesse, nemo possit dicere, licuit nihilominus ex ejus sermonibus id clare conjicere, quod nullo utatur systemate, verum omnia, ut scopas dissolutas in se projecta habeat. Multa comedit, parum concoxit, et in succum, ac sanguinem vertit: tam senex autem stomachus hanc indigestionem non solvet, sed augebit. Unde est, quod ea tantum loquatur, quae pluribus placere cogitat, et Musis, non ut decreet Palladem praesit, sed carum vestigia duntaxat imitetur.

Post hos brusca sedit facies, cui fastus, et innata superbia, veluti natale stigma fronti impressum, adhaerebant¹². Junonem dicebant nonnulli, ast ego, quod

¹ Cardinalis de Battyány.

² Epp. Fenger.

³ Epp. Andrásy.

⁴ Epp. Szily.

⁵ C. Zichy.

⁶ C. Erdődy.

⁷ Petr. Végh.

⁸ C. L. Pálffy.

⁹ C. Sándor.

¹⁰ C. Franc. Pálffy.

¹¹ C. Ant. Károlyi.

¹² C. Joh. Pálffy.

Tu hilarissime Mome vis, juro, hunc ventosum *Aeolum* esse, aut certe unum ex iis Gigantibus, qui magna nimis de se supponentes, in Montibus, seu Fastus sui Monumentis interitum reppererunt.

E regione Bachi *Sylenes*¹ otiosus quiescebat. Huic amensne magis, an ebrius, nescio, Jupiter sceptrum et fulmina custodienda tradidisse fertur, addito tamen socio *Aquila*.²

Prope hos auscultat, aliena magis, quam propria aure *Phaeton*.³ Namque Apollinis nutum captat, a quo etiam currum regendum accepisset, nisi metuerent Dii, ut ruente cum Auriga curru, non terra solum, sed et Coelum, ab imprudenti Eclipsim patiatur.

Contigua fere huic omnia explorabat *Eris*⁴ Dea Discordiae. Haec viri veste induta, passisque Capillis lividos ad vacuum pone Apollinem locum oculos, jam dirigit, jam cum volitante Fanatismi Furia, sarcastico risu colludit. Clam ad illam veniens observavi, quod Pomo inter consultantes projiciendo, vocabulum Religionis sollicitè insculpat.

Proximus *Janus*⁵ duplicis faciei, unam Patriae, alteram Regi porrigere dicitur. Quid hoc mystico sermone dictum voluerint, ipse ignoro.

Infra illum, quasi delectaret Deos contrariorum compositio, collocabatur *Brutus*⁶ plus esse, quam apparere volens, facies ejus honeste quieta unius erat recti cordis imago, dignus proin, qui inter numina locum capiat.

Et quid Neptunus?⁷ Is cum Mare rexisset felix, et undas, ultra hanc suam crepitam prudens nunquam loquebatur.

Sedentium agmen claudebant *Prometheus*, *Ziziphus*⁸ etc. Horum Unus *Tantalus*⁹ cum in captivis dolo malo pomis, horrendè sibi digitos adusserit, ultiores metuens poenas, profugit.

A tergo sedentium aderat *Mercurius*¹⁰ qui Jovi omnia sollicitè proderet, illique socia aderat *Sphinx*¹¹ perpetuum aenigma.

Quietus nihil quaerens, penes Apollinem (sed extra sedentium seriem) sedit quispiam,¹² faciem velo texerat, ast quantum mihi videtur, multos de grege sedentium, ejus prudentia longe post se reliquit.

Ad Portam sedit *Charon*¹³ nec exiguo suo muneri debite satagens.

Apud Deos Minorum Gentium, elevatori in loco sedebat Senatus, ex aliquot Solonis Discipulis, caeteris vero omnibus Antiareopagitis conflatus, quos inter Principem locum *Icarus*¹⁴ occupabat. Hujus Historiam celeberrimam tu vix scies, haec est: Libertatem virium suarum, scientissimum illum Taurum occidere cum vellet, ingressus est in Labyrinthum, illius habitaculum. Cumque inde sibi explicandi alius modus non daretur, ex gelati Cordis Patriotici, et Callidae Ambitionis aequali dosi (Materiae hae superterraneae sunt Pharmacopaeae) ceram effinxit, ex qua fabricatas alas, jam per ipsam Materialium contradictoriam mixturam dissolvi sinit necesse.

Solem itaque petens, vix non in imum maris ruit. Demissionem ab hoc Antiareopago Locum, Animae ex Campis Elysaeis deputatae, inter caeteras

¹ C. Mich. Nádasdy.

² C. J. Keglevits.

³ P. Lud. Battyány.

⁴ C. Jos. Teleky.

⁵ C. Nic. Forgáts.

⁶ B. Lad. Orczy.

⁷ C. Petr. Szapáry.

⁸ Commissarii Regii.

⁹ Balassa.

¹⁰ C. Georg. Festetits.

¹¹ C. Mich. Sztáray.

¹² P. Kevenhüller.

¹³ Radvánszky.

¹⁴ J. Ürményi.

*Lycurgi*¹ *Solonis*² *Trismegisti*³ et *Minoa*⁴ consultantes tenebant, caeterae vero pleraeque omnes in fluvium Lete intinctae fuisse videntur.

*Saturnus*⁵ in domus propatulo ab omnibus contentus stabat, aliquamdiu, verum pertaesus postea, celerrime profugit, continuo reclama(n)s: frustra me revocabitis, quem praesentem sprevisitis.

Totam denique coelicam Consessus Regionem *Bellona*⁶ in Aquila simplici equitans obibat, cujus in elato pectore haec scripta legebantur verba: *sub umbra alarum nostrarum*.

Quod ipsum progressum consultationum attinet, cras scribam. Si risisti gratulor, si indignaris, nil moror, apprime enim notum esse videtur illud: *Veritas Odium parit*. Vale.

Ugyanerről a tárgyról, de már világosabban, a diaeta két táblára oszlását, a követek ellen tehető sok kifogást is említvén, szól egy magyar nyelvű, de kevés költői tehetséget mutató vers, melynek czíme: *A Nemes Magyar Hazának 15 szillabás panaszolkodó versei*. Elég lesz belőle mutatóványul egynéhány sor.

Én nyomorúlt Magyar Haza, mely veszettül meg foga
Az Ausztriai Házi német nyavalyák foga.
Sok esztendőig sebeit beteg testem ki álta,
De látván a veszedelmet, szám egekre kiálta ...
Tagjaimat két táblákra osztotta Buda vára
Hogy így két részre dolgozzák, a mit a Haza vára.
Egyik Felső, másik Alsó Táblai nevet kapott,
Kinek szava s széke nintsen, az állásra helyt kap ott.
Az Alsó táblánál ugyan nagy eszeket ismérék,
Tudománybeli Nagyságot itten én nem is mérek.
De éppen ez tesz galyibát, s eddig mindent felzavart,
Mivel egy ész a másikkal tromfol, ez ad zúr-zavart.
Gyerünk a felső Táblához s lássuk Eő Nagyságokat
Nézzük a végezésekben kitsiny vagy nagyságokat.
Hidd el több nedvességet lelsz meg fonnyatt hat almában
Mint Magyar Vért itt az egész táblának hatalmában.
Ez németül discourállya tehető Báróságát,
Nem így beszéltek Ősei, nézze meg bár Őságát. stb.

Sok kisebb-nagyobb vers foglalkozik aztán egyes alakjaival az akkori időknél, mint a palatinus-aspiránsokkal, a diaeta elnökeivel s másokkal, a mint látni fogjuk.

A nádor-jelöltekre vonatkozó költemény két helyen is le van írva (8. és 30. lap) s ezt is, mint a következőket, érdekesekeknek gondolom az illető egyének jellemének bővebb ismeretére. Hogy azonban e versek szerzőjét vagy szerzőit nem vezeti-e ellenszenv egyik vagy másik egyén iránt: annak megítélésére s fejtegetésére nem érzem magam illetékesnek. Így megjegyzések nélkül közlöm e verseket, legfeljebb csoportosítom itt-ott az egy emberről szóló, de különböző helyeken levőket.

¹ J. Boronkay.

² Ign. Almásy.

³ Petr. Balog.

⁴ St. Vay.

⁵ irrevocabile tempus.

⁶ Borussus.

A most említett tárgyról szóló három distichon így szól:

In ambientes regni Palatini dignitatem.

Prodere si Patriam meritum est, tu Carole Zichy,
Carole vel Pálffy, tu Palatinus eris.
Prandia si poterunt Palatinum facere, certe
Antonius Károlyi tunc Palatinus erit.
Si candor, si prisca fides, si recta voluntas,
Forgáts de Ghymes tunc Palatinus erit.

Az elnökökre ¹

In praesides interimatiter confirmatos.

En post fata etiam regnant portenta Josephi
Infestant Patrios haec duo spectra Lares.
Quorum alter Zichy dictus fuit, alter ab Ürmény
Singulus in Patriam Latro nefandus erat.

Gróf Fekete Jánosról már szólottam. Azon a versen kívül, melyet fentebb mint a Mátyásiét említettem, több is van, a mely rá vonatkozik. Egyik ezek közül, az »*In Poetam Nigrum imitative*« című a Mátyási versével egy íven s egy írással is fordul elő; de azért nem mondhatni, hogy a Mátyásié, mert az írásból következtetni nem lehet.

Közlöm a támadó verset is, mely talán nem ismeretes, azután a két választ.

Amaz így hangzik:

In Comitem Fekete.

Tu pice, Tu Stygiis, Tu Fekete nigrior undis
Triste tenebrarum nomen et omen habes.
Quod si forma Tui nigra tantum Corporis esset,
Forte aliquis posset candor inesse Tibi.
Sed si verba librem Tua, debeo dicere quod sit
Corpore sub nigro mens Tibi nigra magis.
Interne externeque Niger, Turpissime cum sis
Qua potes hos inter fronte sedere viros.
Vitasti Tabulam Procerum, quia Fekete nosti
Quod tantam Ecclipsim non ferat ille locus.
Vendere vis Comitibus titulum: hoc bene, vende quod emit
Ante, Tuus Patriae prodicione Pater.
Tu quoque ut observo, si posses vendere velles,
Cumque Fide Patriam, cum Patriaque Fidem.
Te rogo, vade Domum: obfuscas aliunde Diactam.
Non opus hic Nigris: te rogo vade Domum.
Hic si haerere cupis, rogo Te ne plura loquaris
Sic tibi, sic Patriae consuluisse potes.

A válaszok ilyenformák:

In Poetam Nigrum imitative.

Tu Pecus Arcadiae, Tu Momi indigna propago!
Triste Medusinum qui caput osque geris.

¹ Kik ellen *Benyovszky* Gy. pozsony-megyei követ is szót emelt négy társával együtt. Horváth M. orsz. tört. VIII. 29. l.

Quod si forma, bonos mores, Nomenque Atavorum
 Forte obscuraret: gloria parta tibi est:
 Sed si ultra vulgus sapiat Patriae Decus unum,
 Corpore, mente simul, nil nisi summa petat:
 Interne externeque Scelus Tu Barbare cum sis
 Qua potes hunc stulta carpere mente virum?
 Vitasti sanam rationem, das documentum,
 Quod magnam Ecclipsim mens tua passa fuit.
 Vendere vis Nigras, quas Mercurius tibi stridens
 Ante, suo Mystae, de Styge vexit opes.
 Tu quoque si posses ut Judas vendere velles
 Cumque Pio Innocuum, cum Innocuoque Pium.
 Te rogo! parce Viris, infestas namque Poetas
 Non opus hic Asinis; te rogo! parce viris.
 Hic si te teneat scribendi amens cocoëthes
 Sic tibi de solido stercore laurus erit.

Másik vers ugyanerről a tárgyról:

Antidotum.

Contra Toxicosum rabiem Canis, Cti Fekete insultantis
 Stulte! quid ambiguis deliras vocibus; atrum
 Te tua Lingua facit. — Fekete nomen habet.
 Sed dignusne tuus Latratus, ut improbe duris
 Auribus excipiat, mens generosa, Canis!
 Non: sed dignus eris Fraeno, de fronte notari
 Ut caveant plures Cornua Vestra Boves.
 En signum; et jam tu Linguam, vestemque togatam
 Ne exue; jam *sub iis* velle nocere pium est.

Szintén latinul védelmezi a megtámadottat, ki, mint az egyik vers felírása mutatja, Arad megye követe volt, a következő vers is:

Pro Comite Fekete.

Sta Scelerate peto, sta magni Nominis Hostis
 Fronti ut figatur Littera Kappa tuae.
 Non animi Candor te, non atra fictio cordis
 Eximet, ut pocnam plectere possis eam.
 Improbe Tu Patriam, Comitem, praescindis et omnem
 In quo stat Patriae cardine firma salus.
 Non ipse est Fekete, ast tu atro signande Lapillo
 Proditor, ut tantum possis adire scelus.
 Nam quod fatus erat Comes hic, quod protulit ore
 Signum id sinceri pectoris omne fuit.
 Illum non tituli movent, non Gradus Honoris
 Ut vendat Patriam Proditione suam.
 Sic iudicat omnis praecordia Vipera pellis.
 Tu nisi et innocuo sanguine spargis humum.
 Naturae Monstrum, quod sis, te Carmina produunt
 Nec procul a proprio stipite poma cadunt.

A következő vers már Feketének magának adja szájába a védelmet s világosabban fejezi ki a clerus elleni vágásával azt, a mit az »Antidotum« is érintett, hogy a támadó vers szerzője pap volt.

Responsio ad Pasquilum contra Comitem Fekete.

Sum niger in vultu, sum Nomine, sumque cothurnis
 Sed poscit Luctum Patria, Religio.

Pectore si niger, aut animo, Verbisque fuissen,
 Scepusis Praesul, vel Jesuita forem.
 Candida Mens hac voce jubet, quae pectore fari,
 Est tunicis Cleri propria duplicitas.
 Hunc non vado Domum, Patriamque, Fidemque tuebor,
 Ne clero a Patriae Funere Stola detur.

Még keményebben, mondhatni itt-ott gorombán is, szól az a magyar vers, mely a 28-dik lapon, Mátyási verse második leírása után közvetlenül következik, »*Más ugyan azonról*« czímmel, és ugyan avval a kézírással.

Fekete, fekete, de tsak a nevére,
 Angyal hozzád képpest, ha nézek szivére.
 Őtet Feketének nemzette az Atya
 S színét feketének csak a vak mondhattya,
 De te mérges kigyó és Ördög fajzattya
 Ordítani született Pokol származattya.
 Hol kezded fekete Lelked dühösségét,
 El rontásra teremt Ördög mesterségét,
 Azért hogy Fekete meg betsülte Nemét
 Tudván a Nemes Rend érdemét és rendét,
 Melly eredet szerént teszi az országot
 S e végre a tsúfos polczról alább látott.
 Lám él a te paraszt Lelked e tserével
 Nemtelen, s mi közöd néked Feketével?
 El akarja adni Fekete Grófságát,
 Jól van; másba lenni tartya méltóságát.
 De néki legalább az Attyáról maradt,
 S nem tették ruháért Úrrá a szamarat.
 És ha az ő Atya áruló volna is,
 A ti Nemzettségtek elébbi abba is.
 Ez döjös Nemzettség a szentség színével
 Szent ruhával takart fekete szivével,
 Békóban a szabad Magyarot mint tartotta,
 Most sok száz esztendő titka ki mutatta.
 Kevély Lelke a kárt a fejünkre hozta,
 Sőt sokszor hogy légyen maga kidolgozta.
 S ő arany kereszttel birván, utat vesztett
 S nyögte szegény hazánk a nehéz kereszttel.
 Nem adja Fekete pénzen a vallását,
 Nem s nem is árúlja szabadon szóllását.
 Nem; mert ha el adná, bizony el vennétek
 S őtet is némává, és rabbá tennétek,
 Hogy sokasúlhasson pénzen vett voxotok
 S országunk vesztére nőjjön hatalmatok.
 Nem megy hát Fekete haza, mert Hazája
 Buda is, és itt is a Hazát szolgállya.
 De ti mit bújdostok, haza mikor mentek,
 Ha Égben hazátok, s Rómában Istentek.
 Szóll hát, szóll Fekete, és mindég ellened
 Valamikor fogad vére ellen fenéd
 Te mérges eb; szóllok én is, s torkon kaplak
 Ha ugatsz, ugass bár, én vissza haraplak.
 Tudnék, mint te kezded, gorombán is írni,
 Mert egy bérlett ebbel rút volna nem birni,
 De jó lesz máskorra, mikor kinevezlek,
 És a mint kerested, nyakig bé szennyezlek.

Közli: IMRE LAJOS.